

**SPRAWOZDANIE z posiedzenia HERSC (Higher Education and Research Standing Committee),
które odbyło się w Brukseli, w dniach 11-12 września 2017 roku**

W dniach 11-12 września 2017 roku wzięłam udział w drugim w tym roku posiedzeniu Komitetu Stałego ETUCE (European Trade Union Committee for Education) - HERSC gdzie reprezentowałam Krajową Sekcję Nauki NSZZ "Solidarność". Spotkanie to było zarazem drugim posiedzeniem w nowej kadencji.

W posiedzeniu brał również udział przedstawiciel ZNP - Wiceprzewodniczący Rady Szkolnictwa Wyższego ZNP (OPZZ) pan Stanisław Różycki.

W posiedzeniu HERSC uczestniczyło 31 delegatów organizacji związkowych z 22 krajów europejskich (spośród zrzeszonych 45 organizacji z 30 krajów), była to nieco mniejsza liczba uczestników niż na poprzednim spotkaniu w marcu b.r.

Europa Zachodnia była reprezentowana przez 13 delegatów:

Francja – 4, Niemcy – 2, Irlandia – 2, Portugalia – 1, Belgia – 1, Holandia – 1, Włochy – 1, Wielka Brytania – 1.

Kraje Skandynawskie reprezentowało 7 przedstawicieli:

Finlandia – 3, Norwegia – 2, Szwecja – 1, Dania - 1.

Kraje Europy Centralnej przyjęte do UE w 2004 roku i później reprezentowało 7 delegatów:

Polska – 2, Estonia – 1, Cypr – 1, Malta – 1, Rumunia – 1, Chorwacja – 1.

Spoza UE było 4 delegatów:

Albania – 1, Bośnia i Hercegowina – 1, Kosowo – 1, Serbia – 1.

Tym razem, z naszego regionu nie było przedstawicieli Litwy, Łotwy, Słowacji, Słowenii i Ukrainy. Czechy, Węgry i Bułgaria nadal nie mają swoich delegatów w HERSC, więc nasze kraje i ich problemy nie są wystarczająco dobrze reprezentowane.

W posiedzeniu uczestniczyło również 8 osób funkcyjnych z EI / ETUCE oraz zaproszeni goście reprezentujący EUA (European University Association) i EQUAR.

Na posiedzeniu Komitetu Stałego ETUCE - HERSC w centrum dyskusji znalazły się zagadnienia: wzmocnienia statusu nauczycieli akademickich i wartości akademickich, docenienia znaczenia jakości nauczania w szkolnictwie wyższym, uznawalności wykształcenia, a także roli szkolnictwa wyższego i nauki w zakresie wspierania uchodźców i migrantów oraz promowania demokratycznych postaw obywatelskich.

Bardzo ważnym punktem była prezentacja Theresy Zhang Pulkowski, dyrektora zarządzającego EUA - Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów, stanowiąca podstawę do dyskusji na temat strategii instytucjonalnych, które powinny być podejmowane w celu poprawy statusu nauczycieli akademickich oraz zrozumienia i uznania wartości nauczania a także efektów kształcenia w szkolnictwie wyższym.

W swojej prezentacji podkreśliła bardzo ważną rolę nauczycieli akademickich w procesie Learning & Teaching (L&T) - uczenia się i nauczania, konieczność rozwoju zawodowego tej grupy poprzez umożliwienie dostępu do podnoszenia kwalifikacji pedagogicznych - w tym do studiów

podyplomowych, zmniejszenie liczby godzin dydaktycznych a zwiększenie czasu na przeprowadzanie badań oraz przygotowywanie publikacji.

EUA uważa, że zaangażowanie w proces L&T powinno być ujęte w misji i strategii uczelni, wspierane przez rektorów, ciała kolegialne i inne władze uczelni oraz współpracę międzyuczelnianą i międzynarodową.

Z przedstawionych danych wynikało, że w Polsce tylko 10% nauczycieli akademickich posiada przygotowanie pedagogiczne i jest to jeden z gorszych wyników w Europie.

EUA przygotowało studium wykonalności dla ustanowienia Forum Europejskiego w celu wzmocnienia L&T, w tym statusu nauczycieli akademickich i poprawy jakości edukacji w europejskim szkolnictwie wyższym.

Członkowie HERSC mieli okazję do podzielenia się doświadczeniami dotyczącymi działalności związków zawodowych w ich krajach, a szczególnie w zakresie wspierania integracji uchodźców i migrantów w sektorze szkolnictwa wyższego i nauki, promowania demokracji oraz w walce z ekstremizmem.

Związki zawodowe reprezentujące pracowników sektora edukacji podkreślają znaczenie wspierania nauczycieli akademickich oraz pracowników naukowo – badawczych w ich prawach, gdyż przepisy prawne i regulacje dotyczące tych grup zawodowych nie są przestrzegane lub też należycie stosowane w wielu krajach europejskich.

Zdaniem związków zawodowych, znaczącym problemem staje się niestabilna i niepewna sytuacja pracowników szkolnictwa wyższego i nauki. W wielu krajach nastąpiła redukcja budżetów przeznaczonych na wydatki związane z edukacją z powodu kryzysu gospodarczego i finansowego, co miało negatywne konsekwencje dla autonomii uniwersytetów, jakości kształcenia i badań, a także zwiększyło liczbę umów na czas określony w tym sektorze.

Organizacje członkowskie ETUCE walczą o stabilne umowy, godne wynagrodzenia i warunki pracy dla pracowników sektora nauki i szkolnictwa wyższego co można osiągnąć poprzez inicjatywę w zakresie tworzenia dobrego prawa i prowadzenie skutecznego dialogu społecznego.

Przebieg spotkania

Spotkanie prowadzili: Susan Flocken – dyrektor ETUCE i Rob Copeland - przewodniczący HERSC, a w poszczególnych sesjach brali również czynny udział: Anette Dolan i Assandro Arienzo - wiceprzewodniczący HERSC, Jens Vraa-Jensen – były przewodniczący HERSC, Mike Jennings - skarbnik i Andreas Keller - wiceprezydent ETUCE. Agnes Roman z ETUCE przygotowała kilka prezentacji.

Rob Copeland, przewodniczący HERSC oraz Susan Flocken, europejska dyrektor ETUCE, przywitali uczestników, następnie przyjęto porządek dzienny posiedzenia oraz przedyskutowano i zatwierdzono protokół z poprzedniego spotkania.

Susan Flocken opowiedziała o najważniejszych sprawach, którymi obecnie zajmuje się Sekretariat ETUCE, **o wsparciu i solidarności z Turcją i Węgrami.**

W sprawie **sytuacji w Turcji,** ETUCE wystosowało list do ambasad i przedstawicieli rządu tureckiego w obronie wyrzucanych i wsadzanych do więzień nauczycieli. ETUCE przeznaczyło także środki

finansowe m. in. na to, aby wspierać nauczycieli szukających pracy za granicą. Sytuacja w Turcji jest dramatyczna. Rozpoczęły się strajki głodowe nauczycieli akademickich osadzonych w więzieniach. Ostatnio jedna osoba została zabrana do szpitala w stanie krytycznym. Nauczyciele są kierowani do odległych regionów, a kto odmawia wyjazdu traci pracę.

Rob Copeland dodał, że w ramach kampanii solidarności z Turcją, pracownicy wyższych uczelni m. in. z Wielkiej Brytanii i Francji bojkotują współpracę z uczelniami tureckimi, szczególnie tam, gdzie ich kolegów powyrzucano z pracy.

Przy omawianiu akcji **solidarności z Węgrami** głos zabrali m. in.: Jens Vraa-Jensen, Mike Jennings i Agnes Roman.

Zwrócono uwagę, że obecnie nie ma kontaktów z pracownikami uczelni węgierskich i obserwuje się poważne zagrożenie wolności akademickiej. Edukacja prowadzona jest na coraz niższym poziomie, przez co obniża się jakość studiów we wszystkich uczelniach, a w CEU (Central European University), uczelni dotychczas czołowej na Węgrzech, wprowadzono bardzo wysokie czesne aby znacząco zmniejszyć liczbę studentów - co już przyniosło zamierzone efekty.

Anton Hadar z Rumunii powiedział, że jego kraj solidaryzuje się z Węgrami ale niestety, Węgry działają przeciwko Rumunii.

Dervis Pihura z Bośni i Hercegowiny podkreślił, że autonomia i wolność uczelni to wartości podstawowe. Zauważył, że kraje postkomunistyczne mają duży problem z tym, aby utrzymać autonomię – muszą ciągle o nią walczyć. Demokrację trzeba utrzymywać przez wieki.

Susan Flocken poinformowała o utworzeniu ETUCE Education Panel, ciała doradczego zajmującego się wszystkimi poziomami szkolnictwa, składającego się z 12 członków, przedstawicieli komisji stałych ETUCE. Jako reprezentanta HERSC zaproponowano przedstawiciela Rumunii albo Estonii, jednak w trakcie spotkania sprawa nie została rozstrzygnięta.

Kolejnym punktem było wystąpienie **Agnes Roman**, starszego koordynatora ETUCE, która zaprezentowała **bieżący rozwój polityki europejskiej**, a w tym:

- **priorytety prezydencji Estonii** – otwarta i innowacyjna gospodarka europejska, bezpieczna cyfrowa Europa ze swobodnym przepływem danych oraz inkluzyjna i zrównoważona Europa;
- **zalecenia Rady Europejskiej w sprawie śledzenia losów absolwentów** - zamierza się dążyć do ujednoczenia zbieranych danych dotyczących kariery absolwentów a także ewentualnych przyczyn rezygnacji studentów z uczelni, przewiduje się utworzenie europejskiej grupy eksperckiej monitorującej losy absolwentów;
- **prace nad komunikatem w sprawie odnowionej Agendy EU dla szkolnictwa wyższego**, wspierającej wspólne działania na rzecz poprawy i modernizacji edukacji oraz zatrudnialności absolwentów;
- **zaktualizowane opracowanie „dyrektywy copyright”**, dyrektywy KE w sprawie prawa autorskiego na jednolitym rynku cyfrowym w świetle digitalizacji i praw własności intelektualnej naukowców i badaczy - ETUCE wystosowało list do członków Parlamentu Europejskiego, traktując to jako akcję lobbingsową, w sprawie tzw. „Copyright Directive”, gdzie wspiera szerokie zastosowanie dyrektywy ale z zachowaniem właściwych licencji, przygotowaniem nowych praw publikacyjnych dla prasy

i możliwości szerokiego cyfrowego użycia publikacji w pracy naukowo - badawczej i nauczaniu międzynarodowym;

- **oświadczenie z okazji 30-lecia Programu Erasmus**, w tym pozytywna ocena mobilności studentów, tj. wyjazdów studentów na studia i praktyki zawodowe, oraz zastrzeżenia co do sposobu realizacji mobilności nauczycieli akademickich wyjeżdżających na wykłady oraz pracowników uczelni wyjeżdżających na staże szkoleniowe wynikające z niewystarczającego dofinansowania tych akcji oraz braku wsparcia tych działań i uznawania ich do dorobku zawodowego przez władze uczelni i krajów. ETUCE wyraża duże zainteresowanie warunkami pracy nauczycieli akademickich współpracującymi ze studentami Programu Erasmus.

Przedstawiono propozycje rozszerzenia działań i wzmocnienia Programu ERASMUS w przyszłości, z uwzględnieniem potrzeb i praw nauczycieli akademickich oraz zwiększenia finansowania na akcje z ich udziałem.

ETUCE postrzega Program ERASMUS jako sukces, szczególnie poprzez wartość internacjonalizacji w szkolnictwie wyższym wpływającą na zatrudnialność absolwentów, ale też wyraża zaniepokojenie podejściem biznesowym do spraw dotyczących nauki i szkolnictwa wyższego.

Punkt dotyczący programu ERASMUS omówił Andreas Keller i podkreślił, że wymiana studentów jest zadowalająca a wymiana nauczycieli akademickich jest niewystarczająca.

Zabrałam głos w sprawie wymiany nauczycieli akademickich. W prezentacji A. Kellera pojawiło się stwierdzenie, że mobilność nauczycieli akademickich została wprowadzona do Programu ERASMUS dopiero w 2007 roku. Sprostowałam to stwierdzenie, i jako osoba biorąca udział we wprowadzaniu Programu ERASMUS do Polski oraz menadżer tego Programu od początku jego działalności w naszym kraju zapewniłam, że od roku 1998 istniała już akcja wymiany nauczycieli akademickich pomiędzy uczelniami państw uprawnionych do udziału w Programie.

Zgodziłam się natomiast, że dofinansowanie tej akcji ze środków Programu ERASMUS było i nadal jest zbyt niskie.

Następnie przedstawiono postępy w pracach nad Procesem Bolońskim (BFUG) (Bologna Follow Up Group) i pracy Europejskiego Rejestru Zapewnienia Jakości (EQAR), do którego należą 44 Agencje z poszczególnych krajów, w tym też z Polski.

Agnes Roman poinformowała o przygotowaniach materiałów z ramienia HERSC na **spotkanie ministrów w sprawie Procesu Bolońskiego planowane na maj 2018 roku w Paryżu**, a w tym, o przygotowywanym raporcie dotyczącym dialogu społecznego i zarządzania kolegialnego.

Alessandro Arienzo omówił podejście włoskie do Procesu Bolońskiego.

Rozpoczęła się dyskusja, w której uczestnicy odnosili się do przebiegu Procesu Bolońskiego w swoich krajach.

Z posumowania wypowiedzi wynikało, że obserwuje się spore zagrożenia dla dalszego prawidłowego przebiegu procesu bolońskiego i w związku z tym, zaapelowano do członków HERSC o lobbing w tej sprawie do krajowych przedstawicieli BFUG i ministerstw.

ETUCE zaapelowało do ministrów o poprawę statusu zatrudnienia pracowników uczelni, a w szczególności grupy nauczycieli akademickich i pracowników sektora naukowo – badawczego.

Wspomniano też o kontynuacji prac **Grupy Roboczej ET2020** ds. Modernizacji Szkolnictwa Wyższego.

W dalszych dyskusjach „okrągłego stołu” poruszano tematykę integracji, doświadczeń z migrantami i studentami zagranicznymi, a w szczególności doświadczeń ze studentami przybywającymi z krajów Półwyspu Arabskiego, Syrii i Iranu.

Uczestnicy dyskusji stwierdzali, że poziom tych studentów jest dużo niższy niż poziom studentów europejskich, co stwarza poważne problemy w ich edukacji.

Profesor Dervis Pihura z Bośni i Hercegowiny opowiedział poruszającą historię swojej rodziny, kiedy sami byli uciekinierami w wyniku wojny na Bałkanach.

Podkreślił, że najważniejsze jest stworzenie możliwości uczenia się młodym ludziom, a jeśli naprawdę zechcą, to będą uczyć się tak, aby osiągnąć sukces.

Dodał, że integracja jest bardzo poważnym problemem, gdyż zależy od stosunku bezpośredniego otoczenia w klasie, i należy położyć największy nacisk na edukację młodego pokolenia aby okazywało przybywającym dzieciom i młodzieży akceptację w ich własnym środowisku.

Po wystąpieniu prof. Pihury zaległa cisza i nikt już więcej nie narzekał na migrantów.

Następnym poruszonym tematem był rozwój Europejskiego Funduszu Emerytalnego ds. Badań Naukowych (RESAVER) oraz jego wprowadzanie w poszczególnych krajach

Jens Vraa - Jensen powiedział, że w Danii na razie nie ma zainteresowania ze strony pracodawców aby wprowadzać fundusze emerytalne dla mobilnych naukowców.

Francuzi zauważyli, że byłoby im bardzo trudno zaadoptować nowy system emerytalny do obecnie obowiązującego.

Przewodniczący HERSC, Rob Copeland wskazał na rosnące trudności z adaptacją systemu do wymagań brytyjskich, co ma również związek z Brexitem.

Susan Flocken podkreśliła wyczuwalną niechęć samej Komisji Europejskiej do kontynuowania prac nad Funduszem RESAVER. Są kraje bardziej i mniej atrakcyjne dla Funduszu, ale także bardziej czy mniej zainteresowane wprowadzeniem tego Funduszu. W wielu krajach nie ma miejsca na działania takiego funduszu ze względu na istniejące uwarunkowania prawne lub ich brak.

Dodała, że przed nami jeszcze bardzo długi proces i wymaga wielu zmian w systemach prawnych poszczególnych krajów.

Tiago M. Dias z Portugalii, poruszył wpływ uregulowań prawnych w różnych krajach na możliwość i szybkość wprowadzania Funduszu.

Wszyscy uczestnicy dyskusji wyrażali swoje obawy dotyczące możliwości prawnych i terminu wprowadzenia Funduszu.

Jens Vraa-Jensen podkreślił znaczenie dialogu społecznego i powiedział, że istnieje potrzeba informowania społeczeństwa o pracy nauczycieli akademickich, w tym również, że zawód ten wymaga autonomii, godziwego wynagrodzenia i powinna istnieć możliwość wykonywania go również w ramach niepełnego etatu.

Przewodniczący Rob Copeland poruszył sprawy **Procesu Bolońskiego i dialogu społecznego**, w których Education International aktywnie uczestniczy.

Następnym punktem spotkania była sesja dyskusyjna poświęcona tematyce przeciwdziałania przypadkowości i niepewności w zatrudnianiu pracowników sektora nauki i szkolnictwa wyższego – wymiana przykładów dobrej praktyki i doświadczeń z działalności związków zawodowych

Uczestnicy zostali podzieleni na trzy grupy pod przewodnictwem:

1. Anetty Dolan
2. Alessandra Arienzo
3. Andreasa Kellera

Ja pracowałam w grupie pierwszej pod kierownictwem Anetty Dolan.

Każdy z uczestników przedstawił obowiązujące w jego kraju prawo w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, ze szczególnym uwzględnieniem praw pracowniczych, stabilności i bezpieczeństwa zatrudnienia, rodzaju zawieranych umów o pracę, czy na czas określony czy nieokreślony, perspektyw i możliwości rozwoju zawodowego, urlopów wypoczynkowych i socjalnych, ich długości i dostępności, wynagrodzeń w porównaniu do średniej krajowej, obowiązkowych godzin pracy w tym godzin dydaktycznych, wieku emerytalnego, itp.

Można było zauważyć w wielu przypadkach, że nasze prawo jest dużo lepsze i korzystniejsze dla pracowników uczelni niż prawo obowiązujące w innych krajach.

Dyskusja plenarna

Dyskusja odbyła się na podstawie podsumowania wyników pracy w grupach, podczas której wymieniano doświadczenia w zakresie obowiązujących przepisów krajowych, dotyczących głównie gwarancji socjalnych oraz wynagrodzeń dla nauczycieli akademickich i naukowców, a także poruszających aspekty niepewności zatrudnienia w sektorach nauki i szkolnictwa wyższego w krajach europejskich.

Przy okazji tej dyskusji można było zauważyć ogromne różnice w formalnych systemach dotyczących zarówno spraw pracowniczych jak i emerytalnych.

Podsumowanie

Spotkanie było przeprowadzone sprawnie pod względem organizacyjnym, przedstawiana problematyka, chociaż szeroka i różnorodna, a prezentacje i dokumenty źródłowe liczne i obszerne, była interesująca, poszczególne punkty programu omawiano krótko i nie pozostawało już wiele czasu na głębsze dyskusje.

Jednak, co najważniejsze, udało się zrealizować wszystkie punkty obrad.

Organizatorzy pokryli koszty biletu lotniczego, noclegów i wyżywienia w czasie obrad.

Następne spotkanie HERSC planowane jest na 9 – 10 kwietnia 2018 (poniedziałek, wtorek), tym razem prawdopodobnie poza Brukselą, jednak miejsce nie zostało jeszcze wskazane.

Materiały źródłowe znajdują się na stronach Komisji Europejskiej.

Opracowanie:

Aniela Białowolska – Tejchman

Wiceprzewodnicząca Komisji ds. Współpracy Międzynarodowej

Rada Krajowej Sekcji Nauki, NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”